

Læreplan i geografi, samisk plan, fellesfag i studieforberevende utdanningsprogram

Om faget

Fagets relevans

Å lære geografi handler om å forstå og beskrive lokale, nasjonale og globale endringer som en følge av menneskelig aktivitet, også innenfor Sàpmi/Sábme/Sáepmie. Endringene medfører store utfordringer for menneskeheten lokalt, nasjonalt, globalt. Faget består av både naturgeografi og samfunnsgeografi. Gjennom faget vil elevene få kunnskaper om naturforhold, naturbetingelser og naturressurser, og hvordan vi mennesker bruker dem i samfunnet. Geografifaget gir allmenndannende ferdighetene som å se natur og samfunn i samspill og utvikle medborgerskap ved å ta stilling til dette. Geografifaget stimulerer til utforskertrang som er til stor nytte for samfunnet og arbeidslivet, spesielt i en verden som er i rask endring. Disse endringene gir konsekvenser som alle må forholde seg til, geografifaget bidrar til handlinger og tenkemåter som gir en mer bærekraftig utvikling lokalt, nasjonalt og globalt. Dette gjelder spesielt i Sàpmi/Sábme/Sáepmie.

Kjerneelementer i faget

Utforsking og geografiske metoder

Elevene skal kunne utforske, gjennomføre undersøkelser, og være aktivt skapende, med utgangspunkt i nærmiljøet sitt, for å utvikle geografisk forståelse. De skal også kunne bruke informasjon fra ulike typer kilder og kritisk vurdere kildenes pålitelighet, relevans og ståsted.

Naturgitt og menneskeskapt rom

Elevene skal kunne forstå sammenhenger mellom natur og samfunn som rammer for livsgrunnlag og levekår. Med utgangspunkt i sin egen livsverden skal elevene utvikle forståelse for geografisk mangfold og variasjon, og identifisere likheter og forskjeller mellom ulike geografiske nivåer.

Bærekraftig utvikling og globalisering

Elevene skal kunne vurdere bakgrunnen for, konsekvenser av og handlingsalternativer for bærekraftig utvikling. De skal også kunne drøfte spenningene mellom de sosiale, miljømessige og økonomiske aspektene ved bærekraftig utvikling, og foreta vurderinger av bærekraft på ulike geografiske nivåer.

Fagspesifikk tekst om hvordan verdigrunnlaget synliggjøres i faget

Geografifagets kjerneelementer gjenspeiler verdiene og prinsippene i Overordnet del av læreplanverket. Kunnskap og ferdigheter utvikles når elevene får innsikt i ulike samfunn, natur og miljø gjennom opplevelser og praktiske utfordringer i undervisningen. Elevene skal få oppleve naturen og menneskeskapt rom, både i det norske samfunnet og i Sàpmi/Sábme/Sáepmie, og erfare disse som en kilde til nytte, glede og læring. Skolefaget geografi bidrar til å danne elevene, både gjennom fagets

kunnskapsfokus og gjennom arbeidsmetoder og uttrykksformer. Elevene skal få tid til å gå i dybden på utvalgte fagområder, med utgangspunkt i nærmiljøet sitt, særlig i ulike samiske kulturområder. Faget skal bidra til at elevene utvikler respekt for menneskeverdet gjennom forståelse for og vilje til å ta vare på natur og kultur for alle. Innsikt i faget skal bidra til forståelse for urfolk som samene og nasjonale minoriteters kultur og identitet. Gjennom faget vil elevene møte ulike kilder til kunnskap, som krever evne til kritisk tenkning. Geografifaget gir muligheter til undring og utforskning ved hjelp av ulike metoder i og utenfor klasserommet. Dette gir skaperglede, engasjement og utforskertrang. Geografifaget bidrar til at elevene både utvikler naturglede, respekt for naturen og miljøbevissthet. Faget bidrar til forståelse for hvordan menneskets levesett påvirker naturgrunnlaget, og dermed også samfunnet. Innsikt i faget vil gi elevene en etisk bevissthet og en forståelse av at tradisjonell samisk levemåte er miljøvennlig, en innsikt som bidrar til at eleven får et mer aktivt medborgerskap.

Tverrfaglige temaer i faget

Bærekraftig utvikling

Bærekraftig utvikling er bruk og forvaltning av ressurser lokalt og globalt. Dette er et område i geografi som grenser inn til flere fag. Globale klimaendringer og de konsekvensene dette medfører for ulike samfunn er et aktuelt område å samarbeide om. I tillegg vil miljøkonsekvensene av endringer i lokaliseringen av næringsvirksomhet gjennom økt globalisering og teknologisk utvikling være et område som egner seg for tverrfaglig arbeid.

Folkehelse og livsmestring

Folkehelse og livsmestring er relevant for geografifaget. I en verden med store endringer i naturen og kulturen kan mange oppleve framtiden som usikker. Dette kan virke negativt på helsen og opplevelsen av livsmestring. Geografifaget kan sammen med andre fag gjøre eleven bedre rustet til å møte framtiden som løsningsorienterte medborgere som handler bærekraftig.

Klima og naturkatastrofer er to aktuelle område i geografi for tverrfaglig arbeid innen folkehelse og livsmestring. Endringer i klimaet vil påvirke levekår, ressurstilgang og framtidsutsikter for ulike samfunn gjennom matsikkerhet, sykdomsutbredelse, migrasjon og mer ekstremvær. Dette er konsekvenser av klimaendringer som vil påvirke folkehelsen og opplevelsen av livsmestring. Videre kan naturkatastrofer påvirke folkehelsen.

Demokrati og medborgerskap

Demokrati og medborgerskap er relevant i geografifaget hvor elevene får kunnskaper som kan bidra til at de blir aktive medborgere med tverrfaglig kompetanse. Geografi utvikler elevens evne til å se sammenhenger og samspillet mellom økonomi og næringsliv, miljø og forvaltning, og ulike samfunn. Diskusjoner omkring klima, miljø, fattigdom, bærekraftig utvikling, migrasjon, sosial ulikhet kan være aktuelt. Et tverrfaglig samarbeid i disse områdene vil øke elevens kritiske tenkning og etiske bevissthet ved å måtte reflektere over menneskenes bruk av natur og samfunn både lokalt, nasjonalt og globalt.

Grunnleggende ferdigheter i faget

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i geografi innebærer å kunne lese, tolke og anvende digitale kart og andre nettbaserte kilder. Den digitale ferdigheten innebærer også å beherske kildehenvisning, kildekritikk og finne gode kilder.

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i faget betyr å presentere eget arbeid med geografiske temaer tydelig og forståelig for andre. Det innebærer å kunne forklare og diskutere muntlig sammenhenger og årsaker ved å bruke faglige argumenter.

Å kunne lese

Å lese i geografi innebærer å kunne utforske og lese ulike tekster med faglige innhold. Lesing i geografi innebærer også å lese kart.

Å kunne regne

Å regne i geografi er å behandle og sammenligne tallmateriale, tolke tabeller og grafiske framstillinger.

Å kunne skrive

Å skrive i geografi betyr å produsere ulike tekster med faglig innhold.

Kompetansemål

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- gjøre greie for hvordan indre og ytre krefter har dannet det lokale landskapet og forstå hvordan menneskene som bor der kan utnytte landskapet som ressurs på en bærekraftig måte
- forstå bakgrunnen for at det er ulike interesser knyttet til ressurser og arealbruk i Norge, Sápmi/Sábme/Sáepmie og Arktis
- beskrive vær og klima i Norge og Arktis og utforske betydningen de har for ulike samfunn i Norge og i Sápmi/Sábme/Sáepmie
- analysere og presentere årsakene til en aktuell naturkatastrofe, og vurdere de samfunnsmessige konsekvensene av denne
- beskrive hvorfor demografiske endringer og ulikheter i levekår i forskjellige deler av verden, fører til migrasjon og endring i bosetningsmønstre
- reflektere kritisk over ressursbruken i Sápmi/Sábme/Sáepmie og i Norge, og vurdere hvordan dette framtrer i et globalt perspektiv
- drøfte hvordan teknologisk utvikling bidrar til å endre lokaliseringen av næringsvirksomhet og bosetningsmønstre i Norge, Sápmi/Sábme/Sáepmie og globalt
- utforske sannsynlige årsaker og konsekvenser av klimaendringer for ulike samfunn og urfolk
- bruke kart for å få oversikt over geografiske fenomen
- planlegge gjennomføre og presentere et geografisk feltarbeid av en selvvalgt problemstilling ute i nærområdet i Sápmi/Sábme/Sáepmie

- undersøke ei problemstilling eller et fenomen ved hjelp av ulike kilder, samisk tradisjoner om næringsutnyttelse og vurdere disse kildene kritisk
- bruke og tolke geografisk statistikk
- beskrive den spesielle Siida/Sijdda/Sijte som organisasjonsform for å utnytte ressursene i de samiske områdene

Fagspesifikk omtale av vurdering i fag

Læreplaner for fag skal inneholde en fagspesifikk omtale av vurdering. Denne kommer senere.

Vurdering

Fagspesifikk omtale av vurdering i fag

Opplæringen og vurderingen i faget skal være i tråd med overordnet del av læreplanverket. Læreren skal gjennom sin vurderingspraksis støtte opp under elevens dybdelæring, motivasjon og mestring.

Kompetansemålene er grunnlaget for vurdering i faget. Kompetansemålene skal forstås i lys av formålsparagrafen i opplæringsloven, overordnet del og teksten Om faget.

Elevene skal medvirke i egen læring. De skal få muligheten til å vise kompetansen sin på ulike måter, reflektere over læringen og delta aktivt i vurderingen av eget arbeid. Læreren skal støtte og veilede eleven til å kunne sette seg mål og vurdere egen utvikling.

Underveisvurderingen i fag skal brukes som et redskap i læreprosessen, gi grunnlag for tilpasset opplæring og bidra til at eleven øker kompetansen sin i faget. Den kompetansen eleven har vist underveis i opplæringen, er en del av grunnlaget for vurderingen når standpunktkarakteren i fag skal fastsettes.

I standpunktvurderingen skal læreren vurdere den samlede kompetansen i faget. Vurderingsgrunnlaget skal ivareta bredden i kompetansemålene i læreplanen. Eleven skal være kjent med hva det blir lagt vekt på i fastsettingen av standpunktkarakteren.

Sluttvurdering

Omtale av sluttvurdering er ikke klar til denne innspillsrunden.